

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการใช้สิทธิเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร : กรณีศึกษาการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครในเขตบางกอกน้อย (วันที่ 3 มีนาคม 2556) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ให้ประชาชนออกมาใช้สิทธิเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร และเพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการให้ประชาชนออกมาใช้สิทธิเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามลำดับดังนี้

- 2.1 แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมมนุษย์ (Human Behavior Theory)
- 2.2 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
- 2.3 ทฤษฎีภาวะผู้นำ (Theory of Leadership)
- 2.4 ทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจทางสังคม (Social Motivation Theory)
- 2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.6 กรอบแนวคิดการวิจัย

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมมนุษย์ (Human Behavior Theory)

พฤติกรรมเป็นกิจกรรมต่างๆ ซึ่งบุคคลแสดงออกโดยผู้อื่นอาจเห็นได้ เช่น การยิ้ม การเดิน หรือผู้อื่นอาจเห็นได้ยากต้องใช้เครื่องมือช่วย เช่น การเต้นของหัวใจ พฤติกรรมทุกอย่างที่บุคคลแสดงออกมานั้น มีผลมาจากการเลือกปฏิบัติหรือตอบสนองที่เห็นว่าเหมาะสมที่สุดตามสถานการณ์นั้นๆ พฤติกรรมหรือการกระทำใดๆ จะมีพื้นฐานมาจากความรู้ และทัศนคติที่คอยผลักดันให้เกิดพฤติกรรม ซึ่งแต่ละคนจะมีพฤติกรรมแตกต่างกันออกไป เนื่องจากได้รับความรู้จากแหล่งต่างๆ ไม่เท่ากัน มีการตีความสารที่รับมาไปคนละทิศคนละทางทำให้เกิดการเรียนรู้ และการตั้งสมมติฐานในเรื่องความรู้ที่ไม่เท่ากัน

นักจิตวิทยามักสนใจศึกษาเกี่ยวกับความรู้ที่อยู่ในจิตใจของมนุษย์ เช่น ทัศนคติ นำไปสู่พฤติกรรมของมนุษย์อย่างไร ซึ่งเมื่อศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่างๆ ภายในจิตใจของมนุษย์แล้ว สิ่งที่เข้ามาเกี่ยวข้องอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้คือ พฤติกรรมของมนุษย์ที่แสดงออกต่อผู้อื่น (ยุบล เบ็ญจรงค์กิจ, 2534)

องค์ประกอบของพฤติกรรม

ครอนบาค (Cronbach, 1963: 68-70) ได้อธิบายว่าพฤติกรรมของบุคคลจะเกิดขึ้นจากองค์ประกอบ 7 ประการ ดังนี้

1. ความมุ่งหมาย (Goal) เป็นความต้องการหรือวัตถุประสงค์ที่ทำให้เกิดกิจกรรม คนเรามีพฤติกรรมเกิดขึ้นก็เพราะต้องการตอบสนองความต้องการของตนเอง หรือต้องการทำตามวัตถุประสงค์ที่ตนได้ตั้งไว้ คนเรายังมีความต้องการหลายอย่างในเวลาเดียวกัน และมักจะเลือกสนองตอบความต้องการที่รีบด่วนก่อนความต้องการอื่นๆ

2. ความพร้อม (Readiness) ระดับวุฒิภาวะ หรือความสามารถที่จำเป็นในการประกอบพฤติกรรมเพื่อสนองตอบความต้องการ คนเราจะมีความพร้อมในแต่ละด้านที่ไม่เหมือนกัน ดังนั้นพฤติกรรมของทุกคนจึงไม่จำเป็นต้องเหมือนกัน และไม่สามารถจะประกอบพฤติกรรมได้ทุกรูปแบบ

3. สถานการณ์ (Situation) คนเรายังจะประกอบพฤติกรรมที่ตนเองต้องการ เมื่อมีโอกาสหรือสถานการณ์นั้นๆเหมาะสมสำหรับการประกอบพฤติกรรม

4. การแปลความหมาย (Interpretation) แม้จะมีโอกาสในการประกอบพฤติกรรมแล้วคนเราก็มักจะประเมินสถานการณ์ หรือคิดพิจารณาก่อนที่จะทำพฤติกรรมนั้นๆลงไป เพื่อให้พฤติกรรมนั้นมีความเสี่ยงน้อยที่สุด และสามารถที่จะตอบสนองความต้องการของเขาได้มากที่สุด

5. การตอบสนอง (Respond) หลังจากได้แปลความหมาย หรือได้ประเมินสถานการณ์แล้วพฤติกรรมก็จะถูกกระทำ ตามวิธีการที่ได้เลือกในขั้นตอนของการแปลความหมาย

6. ผลที่ได้รับ (Consequence) เมื่อประกอบพฤติกรรมไปแล้วผลที่ได้จากการกระทำนั้นๆอาจจะตรงกับความต้องการ หรืออาจจะไม่ตรงกับความต้องการที่ตนเองได้คาดหวังไว้

7. ปฏิกริยาต่อความผิดหวัง (Reaction to Threat) เมื่อคนเราไม่สามารถตอบสนองความต้องการของตนเองได้ก็จะประสบกับความผิดหวัง ซึ่งเมื่อเกิดความผิดหวังแล้วคนๆ นั้นก็อาจจะกลับไปแปลความหมายใหม่ เพื่อที่จะหาวิธีที่จะสนองความต้องการของตนเองใหม่

จากแนวคิดดังกล่าวสรุปได้ว่า พฤติกรรมมนุษย์นั้นจะขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายอย่างด้วยกัน ได้แก่ เป้าหมาย ความพร้อม สถานการณ์ การแปลความหมาย การตอบสนอง ผลลัพธ์ที่ตามมา และปฏิกริยาต่อความผิดหวัง สิ่งต่างๆเหล่านี้ล้วนเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมต่างๆเกิดขึ้นทั้งสิ้น นับว่าเป็นเงื่อนไขที่จะก่อให้เกิดพฤติกรรมของมนุษย์นั่นเอง

ประเภทของพฤติกรรม

สุภัททา ปิณฑะแพทย์ (2542: 2-5) ได้แบ่งประเภทของพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในลักษณะต่างๆ ได้ดังนี้

1. พิจารณาจากพฤติกรรมที่ปรากฏด้วยการสังเกต พฤติกรรมภายนอก (Overt) คือ พฤติกรรมที่ปรากฏเห็นได้อย่างชัดเจน และพฤติกรรมภายใน (Covert) คือพฤติกรรมที่ไม่ปรากฏให้สามารถสังเกตเห็นได้อย่างชัดเจน

2. พิจารณาจากแหล่งที่เกิดพฤติกรรม พฤติกรรมที่เกิดขึ้นภายในร่างกายเมื่อบุคคลมีวุฒิภาวะ เป็นพฤติกรรมความพร้อมที่เกิดขึ้น โดยมีธรรมชาติเป็นตัวกำหนดให้เป็นไปตามเผ่าพันธุ์ และวงจรชีวิต และพฤติกรรมที่เกิดขึ้น โดยมีสิ่งแวดล้อมเป็นตัวกระตุ้น เป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นเนื่องจากประสบการณ์ซึ่งก่อให้เกิดการเรียนรู้ขึ้น

3. พิจารณาจากภาวะทางจิตของบุคคล พฤติกรรมที่กระทำโดยรู้ตัว (Conscious) เป็นพฤติกรรมที่อยู่ในระดับจิตสำนึก และพฤติกรรมที่กระทำโดยไม่รู้ตัว (Unconscious) เป็นพฤติกรรมที่อยู่ในระดับจิตไร้สำนึก หรือจิตใต้สำนึก หรือเรียกอีกอย่างว่า พฤติกรรมที่ขาดสติสัมปชัญญะ

4. พิจารณาจากแหล่งพฤติกรรมการแสดงออกของอินทรีย์ พฤติกรรมทางกายภาพ (Physiological Activities) เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกโดยใช้อวัยวะของร่างกายอย่างเป็นรูปธรรม เช่น การเคลื่อนไหวร่างกายด้วยแขนหรือขา การปรับเปลี่ยนอิริยาบถของร่างกาย การพยักหน้า การโคลงตัว เป็นต้น และพฤติกรรมทางจิตใจ (Psychological Activities) เป็นพฤติกรรมที่อยู่ในระดับความคิด ความเข้าใจ หรือเกิดอารมณ์ เป็นต้น

5. พิจารณาจากการทำงานของระบบประสาท พฤติกรรมที่ควบคุมได้ (Voluntary) เป็นพฤติกรรมที่อยู่ในความควบคุม และการสั่งการด้วยสมอง จึงสามารถแสดงพฤติกรรมได้ตามที่ต้องการ และพฤติกรรมที่ควบคุมไม่ได้ (Involuntary) เป็นพฤติกรรมการทำงานของระบบร่างกายที่เป็นไปโดยอัตโนมัติ เช่น กิริยาสะท้อน สัญชาตญาณ และการทำงานของระบบอวัยวะภายใน เป็นต้น

จากแนวคิดข้างต้นชี้ให้เห็นว่า พฤติกรรมของมนุษย์แบ่งออกได้ 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ พฤติกรรมที่เกิดจากภาวะทางกาย และพฤติกรรมที่เกิดขึ้นจากสภาวะทางจิตใจ ซึ่งมีทั้งประเภทที่รู้ตัวและไม่รู้ตัว แบ่งออกเป็นที่ควบคุมได้ และแบบที่ไม่สามารถควบคุมได้

สิ่งที่กำหนดพฤติกรรมมนุษย์

ชูลา จิตพิทักษ์ (2525: 59-66) ได้อธิบายว่าสิ่งที่กำหนดพฤติกรรมของมนุษย์มี 2 ประเภท คือ

1. ลักษณะนิสัยส่วนตัวของมนุษย์แต่ละคน ประกอบด้วย

1.1 ความเชื่อ หมายถึง การที่บุคคลคิดว่าการกระทำบางอย่างหรือปรากฏการณ์บางอย่าง หรือสิ่งของบางอย่าง หรือคุณสมบัติของสิ่งของ หรือของบุคคลบางอย่างมีอยู่จริง หรือเกิดขึ้นจริงๆ กล่าวโดยสรุปคือ การที่บุคคลหนึ่งคิดถึงอาจจะดีในแง่ข้อเท็จจริงได้ แต่ถ้าเขาคิดว่าความจริงเป็นเช่นนั้นแล้ว นั่นคือความเชื่อของเขา

1.2 ค่านิยม หมายถึง แนวความคิดทั้งที่เห็นได้อย่างชัดเจน และไม่เด่นชัดซึ่งเป็นลักษณะพิเศษของบุคคลหนึ่ง หรือกลุ่มหนึ่งเกี่ยวกับว่าอะไรเป็นสิ่งดี ซึ่งเป็นความคิดที่มีอิทธิพลให้บุคคลเลือกกระทำการอันใดอันหนึ่งที่มีอยู่หลายวิธี หรือเลือกเป้าหมายอันใดอันหนึ่งจากหลายๆอันที่มีอยู่

1.3 ทักษะคิดหรือเจตคติ ทักษะคิดเป็นแนวโน้มหรือขั้นเตรียมพร้อมของพฤติกรรม นักจิตวิทยาบางท่านเรียกว่า ทักษะคิดเป็นการตอบสนองสิ่งเร้าทางจิตใจ ซึ่งคล้ายกับการตอบสนองทางร่างกาย ต่างกันแต่อย่างไม่ได้ออกกำลังกายเท่านั้น (ทิตยา สุวรรณชา , 2517: 223) ทักษะคิดแม้จะเป็นผู้กำหนดทิศทางของพฤติกรรม แต่ทักษะคิดมิได้กำหนดเวลาที่จะแสดงพฤติกรรม ทั้งยังมีได้กำหนดว่าควรแสดงพฤติกรรมมากน้อยเพียงใด สิ่งที่กำหนดเวลาและปริมาณของพฤติกรรมนั้น เรียกว่าแรงจูงใจ ดังนั้น ทักษะคิดจึงเป็นผู้วางแนวหรือทิศทางให้แรงจูงใจ และแรงจูงใจเป็นผู้กำหนดพฤติกรรมอีกทอดหนึ่ง

1.4 บุคลิกภาพ เป็นสิ่งที่บอกว่าบุคคลจะปฏิบัติอย่างไรในสถานการณ์หนึ่งๆ การอธิบายว่าบุคลิกภาพได้มาอย่างไรนั้น จะต้องอาศัยทฤษฎีทางจิตวิทยา หรือทฤษฎีการเรียนรู้ มาอธิบายหลักของทฤษฎีนี้บ่งว่าคนหรือสัตว์ก็ทำตามถ้าพฤติกรรมใดนำมาซึ่งรางวัล สัตว์หรือคนสถานการณ์หนึ่งๆ การอธิบายว่าบุคลิกภาพได้มาได้อย่างไรนั้น จะมีแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมแบบนั้นเมื่อมีโอกาส แต่ถ้าพฤติกรรมใดนำมาซึ่งการลงโทษ สัตว์หรือคนนั้นจะมีแนวโน้มที่จะไม่ทำเช่นนั้นอีก

2. กระบวนการอื่นๆ ทางสังคมซึ่งไม่เกี่ยวกับลักษณะนิสัยส่วนตัวของมนุษย์ สามารถแบ่งเป็นประเด็นได้ ดังนี้

2.1 สิ่งกระตุ้นพฤติกรรม (Stimulus Object) และความเข้มข้นของสิ่งกระตุ้นพฤติกรรม (Strength of Stimulus Object) พฤติกรรมจะเกิดขึ้นไม่ได้ถ้าไม่มีสิ่งกระตุ้นพฤติกรรม สิ่งกระตุ้นพฤติกรรมนั้นเป็นอะไรก็ได้ เช่น อาหาร เสียงปืน คำสบประมาท ฯลฯ

2.2 สถานการณ์ (Situation) หมายถึง สิ่งแวดล้อมทั้งที่เป็นบุคคล และไม่ใช่มนุษย์ ซึ่งอยู่ในสถานะที่บุคคลกำลังจะมีพฤติกรรม

จากแนวคิดเรื่องพฤติกรรมข้างต้น ทำให้ทราบว่าพฤติกรรม จะมีพื้นฐานมาจากความรู้ และทักษะคิดที่คอยผลักดันให้เกิดพฤติกรรม ซึ่งในแต่ละบุคคลจะมีพฤติกรรมแตกต่างกันออกไป สืบเนื่องมาจากการได้รับความรู้จากแหล่งต่างๆไม่เท่ากัน รวมถึงการตีความหมายของสารที่ได้รับมาไปคนละทิศคนละทางอีกด้วย ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการสื่อสารผ่านสื่อต่างๆมีประโยชน์ในการทำให้บุคคลมีความรู้ นำความรู้ที่ได้มาสร้างทักษะคิด สุดท้ายจะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคล สามารถนำแนวคิดที่ได้มาเป็นอ้างอิงในการสรุปผลการศึกษาในด้านแนวโน้มการเกิดพฤติกรรมของบุคคลว่าต้องอาศัยปัจจัยในด้านใดบ้าง ที่มีส่วนให้แต่ละบุคคลมีแนวโน้มการเกิดพฤติกรรมจากการเปิดรับข่าวสารจากสื่อต่างๆ จึงมีพฤติกรรมการแสดงออกที่แตกต่างกัน

2.2 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมมี 5 ทฤษฎี ซึ่ง อคิน รพีพัฒน์ (อ้างถึงใน ยูพาพร รูปงาม , 2545 : 7-9) ได้สรุปไว้ดังนี้

1. ทฤษฎีการเกลี้ยกล่อมมวลชน (Mass Persuasion) Maslow (อ้างถึงใน อคิน รพีพัฒน์, 2527 : 7-8) กล่าวว่า การเกลี้ยกล่อม หมายถึง การใช้คำพูดหรือการเขียน เพื่อมุ่งให้เกิดความเชื่อถือและการกระทำ ซึ่ง การ เกลี้ยกล่อมมีประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในการปฏิบัติงานและถ้าจะ ให้ เกิดผลดีผู้เกลี้ยกล่อมจะต้องมีศิลปะในการสร้างความสนใจในเรื่องที่จะเกลี้ยกล่อม โดยเฉพาะในเรื่อง ความต้องการของคนตามหลักทฤษฎีของ Maslow ที่เรียกว่าลำดับขั้น ความต้องการ (Hierarchy of Needs) คือ ความต้องการของคนจะเป็นไปตามลำดับจากน้อยไปมากมีทั้งหมด 5 ระดับดังนี้

1.1 ความต้องการทางด้านสรีระวิทยา (Physiological Needs) เป็นความต้องการ ขั้นพื้นฐานของมนุษย์ (Survival Needs) ได้แก่ ความต้องการทางด้านอาหาร ยา เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรคและความต้องการทางเพศ

1.2 ความต้องการความมั่นคงปลอดภัยของชีวิต (Safety and Security Needs) ได้แก่ ความต้องการที่อยู่อาศัยอย่างมีความปลอดภัยจากการถูกทำร้ายร่างกาย หรือถูก ขโมยทรัพย์สิน หรือความมั่นคงในการทำงานและการมีชีวิตอยู่อย่างมั่นคงในสังคม

1.3 ความต้องการทางด้านสังคม (Social Needs) ได้แก่ ความต้องการความรัก ความต้องการที่จะให้สังคมยอมรับว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของสังคม

1.4 ความต้องการที่จะมีเกียรติยศชื่อเสียง (Self-Esteem Needs) ได้แก่ ความภาคภูมิใจ ความต้องการดีเด่นในเรื่องหนึ่งที่จะให้ได้รับการยกย่องจากบุคคลอื่น ความต้องการ ด้านนี้เป็นความต้องการระดับสูงที่เกี่ยวกับความมั่นใจในตัวเองในเรื่องความสามารถและความสำคัญของบุคคล

1.5 ความต้องการความสำเร็จแห่งตน (Self-Actualization Needs) เป็นความต้องการในระบบสูงสุด ที่อยากจะทำให้เกิดความสำเร็จในทุกสิ่งทุกอย่างตามความนึกคิด ของตนเองเพื่อจะพัฒนาตนเองให้ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ความต้องการนี้จึงเป็น ความต้องการ พิเศษของบุคคลที่จะพยายามผลักดันชีวิตของตนเองให้เป็นแนวทางที่ดีที่สุด

2. ทฤษฎีการระดมสร้างขวัญของคนในชาติ (National Morale) คนเรามีความต้องการทางกายและใจ ถ้าคนมีขวัญดีพอ ผลของการทำงานจะสูง ตามไปด้วย แต่ถ้าขวัญไม่ดีผลงานก็ต่ำไปด้วย ทั้งนี้เนื่องจากว่าขวัญเป็นสถานการณ์ทาง จิตใจที่แสดงออกในรูปพฤติกรรมต่าง ๆ นั่นเอง การจะสร้างขวัญให้ดีต้องพยายามสร้าง ทศนคติที่ดีต่อผู้ร่วมงาน เช่น การไม่เอารัดเอาเปรียบ การให้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับงาน การเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น เป็นต้น และเมื่อใดก็ตามถ้าคนทำงานมีขวัญดีจะ เกิดสำนึกในความรับผิดชอบ อันจะเกิดผลดีแก่หน่วยงานทั้งในส่วนที่เป็นขวัญส่วนบุคคล และขวัญของกลุ่ม ดังนั้น จะเป็นไปได้ว่าขวัญของคนเรา โดยเฉพาะคนมีขวัญที่ดีย่อมเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะนำไปสู่การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ได้เช่นกัน (ยูพาพร รูปงาม, 2545:8)

3. ทฤษฎีสร้างความรู้สึกรักชาตินิยม (Nationalism) ปัจจัยประการหนึ่งที่น่าสู่การมีส่วนร่วมคือการสร้างความรู้สึกรักชาตินิยมให้เกิดขึ้นหมายถึงความรู้สึกเป็นตัวของตัวเองที่จะอุทิศหรือเน้นค่านิยมเรื่องผลประโยชน์ ส่วนรวมของชาติ มีความพอใจในชาติของตัวเอง พอใจเกียรติภูมิ จงรักภักดี ผูกพันต่อ ท้องถิ่น (ยุพาพร รูปงาม, 2545: 8)

4. ทฤษฎีการสร้างผู้นำ (Leadership) การสร้างผู้นำจะช่วยจูงใจให้ประชาชนทำงานด้วยความเต็มใจเพื่อบรรลุ เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ร่วมกันทั้งนี้เพราะผู้นำเป็นปัจจัยสำคัญของการรวมกลุ่มคนจูงใจไป ยังเป้าประสงค์โดยทั่วไปแล้วผู้นำอาจจะมีทั้งผู้นำที่ดีเรียกว่า ผู้นำปฏิฐาน (Positive leader) ผู้นำพลวัต คือ เคลื่อนไหวทำงานอยู่เสมอ (Dynamic leader) และผู้นำไม่มีกิจ ไม่มีผลงานสร้างสรรค์ ที่เรียกว่า ผู้นำนิเสธ (Negative leader) ผลของการให้ทฤษฎีการสร้างผู้นำ จึงทำให้เกิดการระดมความร่วมมือปฏิบัติงานอย่างมี ขวัญกำลังใจ งานมีคุณภาพ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และร่วมรับผิดชอบ ดังนั้น การสร้างผู้นำที่ดี ขอมจะ นำไปสู่การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆด้วยดีนั่นเอง (ยุพาพร รูปงาม, 2545: 8)

5. ทฤษฎีการใช้วิธีและระบบทางการบริหาร (Administration and Method) การใช้ระบบบริหาร ในการระดมความร่วมมือเป็นวิธีหนึ่งที่ยั่งยืนเพราะใช้กฎหมาย ระเบียบ แบบแผน เป็นเครื่องมือในการ ดำเนินการ แต่อย่างไรก็ตามผลของ ความร่วมมือยังไม่มียุทธวิธีที่ดีที่สุดในเรื่องการใช้บริหาร เพราะ ธรรมชาติของคน ถ้าทำงานตามความสมัครใจอย่างตั้งใจไม่มีใครบังคับก็จะทำงานด้วยความรัก แต่ถ้าไม่ ควบคุมเลยก็ไม่เป็นไปตามนโยบายและความจำเป็นของรัฐ เพราะการใช้ระบบบริหาร เป็นการให้ปฏิบัติ ตามนโยบายเพื่อให้บรรลุเป้าหมายเพิ่มความคาดหวังผล ประโยชน์ (ยุพาพร รูปงาม, 2545: 8-9)

2.3 ทฤษฎีภาวะผู้นำ (Theory of Leadership)

ความหมายของผู้นำ

โรเจอร์ส เบลล์ (Bell, 1969: 112) ให้ความหมายว่า ผู้นำ คือ ผู้ที่อยู่ในอำนาจหรือ ตำแหน่งที่ ถูกกำหนดให้เป็นผู้นำ เป็นผู้สามารถมีอิทธิพลในการจัดสรรและจัดการต่อสิ่งที่มีคุณค่าต่างๆ มากกว่าคน อื่นๆ ในชุมชนนั้น เพื่อให้เกิดผลสำเร็จตามความมุ่งหมายที่ปรารถนาทั้งของตนเองและ สมาชิกของชุมชน

ที. เอ็น. ไวท์เฮด (Whitehead, 1963: 68) กล่าวว่า ผู้นำ คือ บุคคลที่ได้รับการคัดเลือกจาก บุคคลอื่นๆในกลุ่ม และเป็นผู้ที่มีความสามารถช่วยเหลือผู้อื่นในสิ่งที่ผู้อื่นร้องขอ สามารถชี้แนะหนทาง ให้ ผู้อื่นทำตาม โดยผู้ตามให้ความเชื่อฟัง

เรมอนด์ เจ. เบอร์บี้ (Berby, 1972: 43) กล่าวว่า ผู้นำ คือ บุคคลที่สามารถจูงใจ ให้คนอื่น ปฏิบัติตามด้วยความเต็มใจ ทำให้ผู้ตามมีความเชื่อมั่นในตัวเอง สามารถช่วยคลี่คลายความ ตึงเครียดต่างๆ ลงได้ และนำกลุ่มให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งเอาไว้

ลักษณะของผู้นำ

นักสังคมวิทยาได้ให้ทรรศนะเกี่ยวกับลักษณะของผู้นำเอาไว้ว่า ลักษณะของผู้นำจะเป็นแบบใดนั้น ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ของสังคมในแต่ละแห่งเป็นตัวกำหนด เพราะผู้นำ คือ บุคคลธรรมดาที่ได้รับ การยอมรับ จากมติของมหาชน จึงต้องปรับปรุงตนเองให้เข้ากับสภาพแวดล้อม และสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

ส่วนนักจิตวิทยาได้ให้ทรรศนะเกี่ยวกับลักษณะของผู้นำเอาไว้ว่า ลักษณะของผู้นำขึ้นอยู่กับ โครงสร้างของสังคม ความแตกต่างของลักษณะสังคม จะเป็นเครื่องกำหนดความแตกต่างของลักษณะของ ผู้นำแต่ละประเภท เมื่อก้าวโดยสรุป ลักษณะของผู้นำที่แตกต่างกัน ก็โดยเกณฑ์ที่แตกต่างกันดังกล่าว เป็นเครื่อง กำหนด

สำหรับนักวิชาการท่านอื่นๆ ได้ให้ทรรศนะเกี่ยวกับลักษณะของผู้นำเพิ่มเติมเอาไว้ดังนี้

เคิร์ท เลวิน (Lewin, 1944: 195 - 200) ได้ศึกษากำหนดลักษณะของผู้นำออกเป็น 3 แบบ คือ

1. ผู้นำแบบอัตตาธิปไตย (Autocratic) โดยพิจารณาจากพฤติกรรมของผู้นำ และการกำหนด นโยบายของผู้นำ ซึ่งผู้นำประเภทนี้จะตัดสินใจเองไม่ให้อำนาจตัดสินใจ มีลักษณะถือตัวและมีความภูมิใจ ในตัวเอง

2. ผู้นำแบบประชาธิปไตย (Democratic) เป็นผู้นำที่ให้สมาชิกของกลุ่มมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ จะกำหนดนโยบายและลงมือกระทำโดยใช้ความคิดเห็นจากกลุ่ม มีการแบ่งงานกันทำและผู้นำแบบนี้จะมีการ เน้นที่การสร้าง ความเข้าใจอันดีต่อกัน

3. ผู้นำแบบเสรีนิยม (Laissezfaire) เป็นผู้นำที่ให้มีเสรีภาพเต็มที่ ปราศจากการมีส่วนร่วมของตัวผู้นำ เว้นแต่จะมีการร้องขอให้ผู้นำเข้ามามีส่วนร่วมด้วย ผู้นำจะเป็นผู้ให้ข้อเสนอแนะกิจกรรมของสมาชิกโดยพยายาม จะไม่เข้าไปเกี่ยวข้องในการปฏิบัติการ

ซูบ กาญจนประกร (2509: 74 - 77) ได้เสนอทัศนะเกี่ยวกับแบบหรือลักษณะของผู้นำไว้คล้ายกับ ทัศนะของเคิร์ท เลวิน ซึ่งพิจารณาจากลักษณะวิธีการใช้อำนาจมี 3 ประการ คือ

1. ผู้นำแบบอัตตานิยม (Autocratic Leaders) เป็นผู้นำที่ถืออำนาจเป็นใหญ่ มีความถือตัวและเชื่อมั่นในตัวเองมาก บริหารงานและกำหนดนโยบายโดยการใช้อำนาจและอำนาจ วางท่าใหญ่โตไม่ให้เกียรติคนอื่น เน้นสมรรถภาพของการทำงานของตนเอง และต้องการขยายอำนาจของตนเอง ออกไปทุก วิถีทาง

2. ผู้นำแบบเสรีนิยม (Laissezfaire Leaders) เป็นผู้นำที่ใช้อำนาจในการควบคุม บริหารแต่น้อย บรรดาผู้ใต้บังคับบัญชาต่างก็มีเสรีในการที่จะวินิจฉัยสั่งการ มาตรฐานการปฏิบัติงาน หรือระบบการจัดงาน ไม่คำนึงถึงหลักการ หรือกฎเกณฑ์เท่าใด การกำหนดนโยบาย ไม่มีความแน่นอน ขาดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และไม่มีการประเมินผลงาน เพื่อหาแนวทางแก้ไขแต่อย่างใด

3. ผู้นำแบบประชาธิปไตย (Democratic Leaders) จัดว่าเป็นผู้นำที่ดีที่สุดและ อำนวยความสะดวกในการ บริหารงานมากที่สุด เป็นการบริหารงานโดยยึดถือความคิดเห็นของกลุ่มเป็นสำคัญ จะ

ดำเนินงานในสิ่งใด จะกระทำไปตามมติของกลุ่ม เพราะต้องการความร่วมมือ ร่วมแรงร่วมใจจากทุกฝ่าย การบริหารงานจึงเน้น หนักในรูปการสร้าง ความเข้าใจอันดีต่อกัน โดยการเปิดโอกาสให้มีการแสดงความคิดเห็น เพื่อร่วมกัน วินิจฉัยเลือกวิธีที่จะทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ ดังนั้น ในการปฏิบัติงานจะเป็นไปในลักษณะของความร่วม มือ ประสานงานกันอย่างจริงจัง

ในการเปรียบเทียบกับลักษณะความเป็นผู้นำ เมอร์เรย์ จี. รอสส์ และชาร์ล อี. เฮนดรี (Ross & Hendry, 1958: 100 - 107) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการเป็นผู้นำไว้ 3 ประการคือ

1. ภาวะผู้นำเป็นคุณสมบัติที่อยู่ภายในของแต่ละบุคคล (Leadership as Trait Within Individual Leader) สมัยก่อนมีความเชื่อกันว่า ความเป็นผู้นำมาจากพันธุกรรม และสิ่งติดตัวมา แต่กำเนิด (Leader were born not made) ซึ่งทำให้บุคคลกลายเป็นผู้นำนั้น เป็นคุณสมบัติที่มีอยู่ภายในตัวของแต่ละบุคคล

2. ภาวะผู้นำขึ้นอยู่กับกลุ่ม (Leadership as a Function of the Group) ลักษณะความเป็นผู้นำ ขึ้นกับ โครงสร้างของกลุ่มมากกว่าแต่ละบุคคล ความเป็นผู้นำในกลุ่มถูกกำหนดโดยผลรวมของทัศนคติ ความ ต้องการของกลุ่ม ซึ่งกลุ่มและผู้นำจะแยกออกจากกันไม่ได้ ถ้าไม่มีกลุ่มก็ไม่มีผู้นำ หากกลุ่มขาดผู้นำ กลุ่มนั้นก็ ยากที่จะเจริญได้ การเป็นผู้นำเป็นกระบวนการที่จำเป็นต้องทำหน้าที่ทั้งการนำและการบริการ

3. ภาวะผู้นำขึ้นอยู่กับสถานการณ์ (Leadership as a Function of Situation) สถานการณ์ มีบทบาทต่อการกำหนดความเป็นผู้นำจำนวนมาก สถานการณ์ที่กลุ่มกำลังเผชิญหน้า ก่อให้เกิดผู้นำได้ ความเป็นผู้นำจึงขึ้นอยู่กับสถานการณ์ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีของกลุ่มหรือองค์กรนั้นๆ

จากกลุ่มทฤษฎีที่ศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะความเป็นผู้นำที่กล่าวมา กลุ่มทฤษฎีนี้เชื่อว่า ผู้นำควรจะต้องมีบางสิ่งบางอย่างภายในตัวของผู้นำเองที่แยกผู้นำออกจากคนอื่น จึงได้ค้นคว้าวิจัยเพื่อค้นหา คุณลักษณะของผู้นำแต่ละคน ที่สามารถจำแนกผู้นำที่ประสบความสำเร็จ ออกจากผู้นำที่ไม่ประสบความสำเร็จ จากการศึกษาค้นคว้าวิจัยได้ทราบลักษณะทางชีววิทยา บุคลิกภาพ อารมณ์ทางกาย สติปัญญา และ ลักษณะส่วนตัวอื่นๆ ของผู้นำที่ประสบผลสำเร็จ ว่าโดยสรุป ราล์ฟ สโตกคิลล์ (Stogdill อ้างใน จุมพล นิมพานิช, 2529: 98 – 99) ได้รวบรวมคุณลักษณะของความเป็นผู้นำจากการค้นคว้าไว้ 6 ประการ คือ

1. คุณลักษณะทางกาย (Physical Characteristics) ได้แก่ อายุ ลักษณะ ท่าทาง ส่วนสูง และ น้ำหนัก
2. ภูมิหลังทางสังคม (Social Background) ได้แก่ ภูมิหลังทางเศรษฐกิจและสังคมของผู้นำเช่น การศึกษา สถานภาพทางสังคม และการเลื่อนฐานะทางสังคม เป็นต้น
3. สติปัญญา ความรู้ ความสามารถ (Intelligence) ได้แก่ สติปัญญา ความรู้ ความสามารถที่ผู้นำมีอยู่
4. บุคลิกภาพ (Personality) ได้แก่ คุณลักษณะของบุคลิกภาพของผู้นำ เช่น มีความเชื่อมั่นในตนเอง เป็นต้น

5. ลักษณะที่เกี่ยวกับงาน (Task - Related Characteristics) ได้แก่ คุณลักษณะที่มีความต้องการความสำเร็จ และความรับผิดชอบสูง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เป็นต้น
6. ลักษณะต่างๆ ทางสังคม (Social Characteristics) ได้แก่ คุณลักษณะของการเป็นผู้ที่ต้องการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ อย่างกระตือรือร้น เป็นผู้ที่ชอบการติดต่อ พบปะสังสรรค์กับบุคคลอื่น และให้ความร่วมมือกับบุคคลต่างๆ ด้วยดี

2.4 ทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจทางสังคม (Social Motivation Theory)

คำว่า“แรงจูงใจ”มาจากคำกริยาในภาษาละตินว่า“Movere” (Kidd, 1973: 101) ซึ่งมีความหมายตรงกันข้ามในภาษาอังกฤษว่า “to move” อันมีความหมายว่า “เป็นสิ่งที่โน้มน้าว หรือชักนำให้บุคคลเกิดการกระทำ หรือปฏิบัติการ (To move a person to a course of action) ดังนั้นแรงจูงใจจึงได้รับความสนใจมากในทุกๆ วงการ โลเวลล์ (Lovell, 1980: 109) ให้ความหมายของแรงจูงใจว่า “เป็นกระบวนการที่ชักนำโน้มน้าวให้บุคคลเกิดความมานะพยายาม เพื่อที่จะสนองตอบความต้องการบางประการให้บรรลุผลสำเร็จ

ไมเคิล คอเมจัน(Domjan, 1996: 199) อธิบายว่าการจูงใจเป็นภาวะในการเพิ่มพฤติกรรมการกระทำ กิจกรรมของบุคคล โดยบุคคลลงใจกระทำพฤติกรรมนั้น เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการ

แรงจูงใจทางสังคมเป็นตัวกระตุ้นให้บุคคลมีพฤติกรรมให้แสดงออกตามสถานการณ์และสภาวะทางสังคมขนบธรรมเนียมประเพณีเพื่อปรับตัวให้เข้ากับสังคมสนองความต้องการและความพึงพอใจของตนเองในการอยู่ในสังคมตัวอย่างของแรงจูงใจทางสังคมเช่นความต้องการชื่อเสียงมีสมาคมพวกพ้อง ต้องการความผูกพันการยอมรับความต้องการมีอำนาจความสำเร็จในงานที่ทำ เมอร์เรย์ได้แบ่งประเภทของแรงจูงใจไว้ดังนี้

1. แรงจูงใจใฝ่อำนาจ
2. แรงจูงใจใฝ่สัมพันธ
3. แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

แรงจูงใจใฝ่อำนาจ แรงจูงใจใฝ่อำนาจหมายถึงความต้องการที่จะโน้มน้าวควบคุมมีอิทธิพลอำนาจเหนือคนอื่นเพื่อความพอใจส่วนตัวดังนั้นบุคคลลักษณะนี้ความพึงพอใจสูงสุดจึงมาจากการได้มีพฤติกรรมครอบงำเหนือบุคคลอื่นๆและสิ่งแวดล้อมคนที่ได้คะแนนแรงจูงใจใฝ่อำนาจสูงจะมีลักษณะนี้

- ต้องการเป็นผู้นำและรักษาซึ่งสัมพันธภาพของผู้นำและผู้ตาม
- ต้องการที่จะมีอิทธิพลต่อผู้อื่น โดยตรง
- ต้องการที่จะปฏิสัมพันธ์ในการควบคุมเหนือผู้อื่น

จากการวิจัยของแมคคลีแลนด์พบว่าผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่อำนาจจะช่างพูดชอบการถกเถียงมักมีคำถาม และคำแนะนำทำงานนั้นมีผู้นำหลายคนและไม่พอใจมากขึ้นที่ตนเองถูกคนอื่นแนะนำในเรื่องความใฝ่อำนาจออกเป็นสองลักษณะดังนี้

- รูปแบบอำนาจส่วนบุคคลหมายถึงความอยากเด่นอยากดังในท่ามกลางหมู่คนที่ตนเองปรารถนาจะเด่นที่สุด

- รูปแบบอำนาจทางสังคมหมายถึงความต้องการที่สูงขึ้น โดยเน้นองค์รวมที่เป็นกลุ่มองค์กรในสถานที่ทำงาน ต้องการสัมฤทธิ์ผลของกลุ่ม เปรียบได้กับการได้ตอบสนองความต้องการขั้นที่ 4 ตามทฤษฎีความต้องการตามลำดับของมาสโลว์ กล่าวคือ ต้องการเป็นคนเก่ง คนดัง เป็นผู้นำของสังคม เป็นตัวแทนของสังคมเป็นหัวหน้าในสังคมและกลุ่มที่ตนสังกัด

แรงจูงใจใฝ่สัมพันธ มนุษย์เป็นสัตว์สังคม ที่มีความต้องการอยู่ร่วมกับผู้อื่น ต้องการการพึ่งพาอาศัยช่วยเหลือการเอาใจใส่ดูแล ต้องการความรัก เอาใจใส่ ห่วงใย จะรู้สึกว่าคุณค่าขึ้นบุคคลที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมพันธจะแสวงหาโอกาสที่จะได้ทำงานร่วมมือกับผู้อื่น ต้องการได้รับความช่วยเหลือ เป็นที่รักใคร่ เป็นที่ชอบพอของเพื่อนฝูง พยายามหลีกเลี่ยงการโต้แย้งที่จะทำให้อีกฝ่ายไม่พอใจใฝ่สันติ มักมีพฤติกรรมคล้อยตาม ยิ่งในบุคคลที่มีความกลัว ความวิตกกังวลก็จะยิ่งมีแนวโน้มการเข้ากลุ่มพึ่งพาอาศัยยิ่งสูง เพราะต้องการที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ ต้องการสมัครพรรคพวก

แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์เป็นจิตลักษณะที่สำคัญที่บุคคลที่เกี่ยวข้องจะควรช่วยสร้างเสริมให้มีในมนุษย์โดยเฉพาะเยาวชนของชาติ เพราะบุคคลใดที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ย่อมมีความมานะพยายามที่จะทำได้ดีที่สุด บุคคลที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์เป็นคุณสมบัติส่วนตัวย่อมอำนวยความสะดวกให้การช่วยส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมให้ก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว

ความหมายของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

คิมเบิล (Kimble, 1980) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ คือ ความต้องการเพื่อมุ่งความสำเร็จของตนเองมากกว่าที่ต้องการแข่งขันกับบุคคลอื่นๆ

ฮิลการ์ด (Hilgard, 1967) กล่าวว่าแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ เป็นแรงจูงใจชนิดหนึ่งที่ทำให้บุคคลมีการกระทำเพื่อบรรลุเป้าหมายด้วยมาตรฐานอันดีเยี่ยม

ตามแนวความคิดทางพุทธศาสนาของพระราชวรมุนี (ประยูร ปยุตโต) ได้แบ่งแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ออกเป็น 2 แบบดังนี้ (อริยา กุหา, 2545: 38-39)

1. การใฝ่ความเป็นเลิศเทียม เป็นบุคคลที่ต้องการเหนือกว่า เค้นกว่า แรงจูงใจประเภทนี้เป็นแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ที่ยังไม่ดีนัก

2. การใฝ่ความเป็นเลิศแท้ คือ การเข้าสู่การใฝ่ความเป็นเลิศที่ไม่จำเป็นที่ต้องการแข่งขันหรือต้องการไปแข่งขันด้วยใครๆนอกจากตัวเองลักษณะความเป็นเลิศแท้มี 3 ลักษณะ

ลักษณะที่ 1 การกระทำที่ใฝ่ดีเลิศ ดีที่สุด เต็มที่แห่งงานนั้นๆ เรื่องนั้นๆ มุ่งศึกษาและตั้งใจที่จะทำงาน นั้นให้ได้ดีเลิศเช่นไรถึงจะดีที่สุด

ลักษณะที่ 2 ความเป็นเลิศเพราะดีที่สุดในและเต็มที่แห่งความสามารถของตัวเองที่เราทำคือ ทำดีที่สุดเท่าที่ตัวเองทำได้ และให้ดีกว่าครั้งก่อนๆที่เคยทำมาเป็นการแข่งขันกับตนเอง

ลักษณะที่ 3 สิ่งนั้นมีความเลิศโดยเป็นสิ่งที่ดีสุด เกือบเหนือกว่าและเป็นประโยชน์ที่สุดแก่ชีวิตและสังคม นั่นคือ เราพิจารณาคุณภาพของมันแล้วว่าดีที่สุดในสิ่งที่ดีสุดแก่สิ่งแวดล้อม

ที่มาของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์จะมีที่มาจากองค์ประกอบ 2 ลักษณะ ดังนี้

1. แรงจูงใจภายใน (Intrinsic Motivation)
2. แรงจูงใจภายนอก (Extrinsic motivation)

1. แรงจูงใจภายใน (Intrinsic Motivation)

แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ประเภทนี้เป็นแรงจูงใจภายในที่บุคคลต้องทำงานเป็นความต้องการที่มาจากความปรารถนาของตนเอง เป็นความรู้สึกรู้สึกส่วนตัวที่จะทำให้งานนั้นๆ สำเร็จ สมบูรณ์ลงด้วยตนเอง สิ้นจางสัญลักษณ์ต่างๆ คนที่มีแรงจูงใจภายในจะมีความมุ่งมั่นทำงานของตนโดยไม่รีรอ และไม่ต้องการสิ่งมาเชิญชวน ชักจูง แต่จะกระตือรือร้นมีกำลังใจ ความมุ่งมั่นละมีโน้มน้าวใจในการทำงานของตน

2. แรงจูงใจภายนอก (Extrinsic motivation)

แรงจูงใจประเภทนี้เป็นแรงจูงใจที่เกิดจากการที่มีสิ่งเร้าภายนอก เช่น ดาว เงินเดือน รางวัล โบนัส การให้ความใกล้ชิด สนับสนุน สิ่งล่อใจต่างๆที่จะช่วยส่งเสริมให้การเรียนรู้หรือกิจกรรมงานนั้นๆมีความหมายมากขึ้น

สรุปได้ว่า การจูงใจเป็นกระบวนการที่บุคคลถูกกระตุ้นจากสิ่งเร้าโดยจงใจให้กระทำ หรือคิดรนเพื่อให้บรรลุจุดประสงค์บางอย่างซึ่งจะเห็นได้พฤติกรรมที่เกิดจากการจูงใจเป็นพฤติกรรมที่มีใจเป็นเพียงการตอบสนองสิ่งเร้าปกติธรรมดา ยกตัวอย่างลักษณะของการตอบสนองสิ่งเร้าปกติคือ การงานรับเมื่อได้ยินเสียงเรียก แต่การตอบสนองสิ่งเร้าจัดว่าเป็นพฤติกรรมที่เกิดจากการจูงใจ เช่น พนักงานตั้งใจทำงานเพื่อหวังความดีความชอบเป็นกรณีพิเศษ

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สุรพล กระแสรัตน์ (2544) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการเลือกตั้ง: ศึกษาเฉพาะกรณีเทศบาลตำบลปะลัฏ อำเภอสุมไพจิ จังหวัดนครราชสีมา การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะทางสังคมและเศรษฐกิจ และความสัมพันธ์เชิงประจักษ์กับการไปใช้สิทธิเลือกตั้งของประชาชน ตัวแปรอิสระได้แก่ อายุ การศึกษา รายได้ อาชีพ ความรู้ในด้านการเมืองการปกครอง ท้องถิ่น การเป็นสมาชิกกลุ่ม การเป็นเครือข่าย การเคยอยู่ร่วมในสถาบันหรือสำนักเดียวกัน ตัวแปรตามคือ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการเลือกตั้ง กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลปะลัฏ

อำเภอสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย ซึ่งเป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล จำนวน 375 คน โดยการตอบแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าไคสแควร์ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลปะลัญจ์ มีส่วนร่วมทางการเมืองโดยการไปและไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งร้อยละ 49.30 และ 50.70 ตามลำดับผลการพิสูจน์สมมติฐาน พบว่า ตัวแปรด้านการศึกษา รายได้ อาชีพ ความรู้ในด้านการเมืองการปกครองท้องถิ่น การเป็นเครือข่ายและเคยอยู่ในสถาบันหรือสำนักเดียวกันไม่ เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนตัวแปรด้านอายุและการเป็นสมาชิกกลุ่มเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ สาเหตุของการไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งเป็นเพราะติดภารกิจการทำงาน มีจำนวนร้อยละ 32.95 รองลงมาคือนักการเมืองไม่ทำตามสัญญาที่ให้ไว้กับประชาชน และประชาชนเบื่อหน่ายการเลือกตั้ง คิดเป็นร้อยละ 12.90 และ 11.18 ตามลำดับ ส่วนสาเหตุที่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งเป็นเพราะไปเลือกผู้สมัครที่มีความรู้ความสามารถ มีจำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 38.92 รองลงมาคือไปเลือกกลุ่มของตนเข้าเป็นผู้บริหาร คิดเป็นร้อยละ 31.65 ไปเลือกผู้สมัครที่เป็นเครือข่ายและเคยอยู่ในสถาบันหรือสำนักเดียวกัน มีเพียงจำนวนน้อย คิดเป็นร้อยละ 14.55 และ 6.33 ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะสำหรับการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเลือกตั้งมากขึ้น ก็จะต้องร่วมมือกันทั้งภาครัฐ ประชาชน ผู้สมัครและกลุ่มการเมืองโดยปรับปรุงระบบ วิธีการเลือกตั้ง ข้อมูลด้านทะเบียนราษฎร ทำความเข้าใจ กระตุ้นเตือนประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบ และเห็นความสำคัญโดยใช้สื่อทุกประเภท นอกจากนี้ควรมีหน่วยงานกลางมาทำหน้าที่ดำเนินการเกี่ยวกับการเลือกตั้งโดยตรง รวมทั้งประชาชนเอง ต้องให้ความสนใจ เป็นหูเป็นตา ตรวจสอบในรูปแบบประชามตท้องถิ่น อีกทั้งผู้สมัครรับเลือกตั้งต้องมีความสุจริต ไม่ซื่อเสียดเพื่อเป็นแบบอย่างแก่เยาวชน ให้ประชาชนในท้องถิ่นรู้สึกรัก ห่วงแหน ตระหนักถึงความ เป็นเจ้าของเทศบาล และมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น

ศราวุธ ศรีประเสริฐ (2544) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาล ตำบลปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์การปกครองท้องถิ่นเป็นรากฐานของประเทศที่มีการปกครองระบอบ ประชาธิปไตย จึงควรให้ความสำคัญการปกครองท้องถิ่น โดยเน้นคุณค่าของประชาชนในการควบคุม กิจการท้องถิ่น หรือการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น เป็นที่ยอมรับว่าการจัดการ ปกครองท้องถิ่นเป็นวิธีที่ดีที่สุดวิธีหนึ่งในการพัฒนาสังคมของประเทศเป็นส่วนรวม ประเทศไทยได้ใช้ หลักการกระจายอำนาจเป็นหลักการปกครองประการหนึ่งของไทย ซึ่งแสดงออกเป็นรูปธรรมในรูปของ หน่วยงานปกครองท้องถิ่นรูปแบบต่าง ๆ เช่น เทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วน ตำบล และกรุงเทพมหานคร ในบรรดารูปแบบการปกครองส่วนท้องถิ่นที่กล่าวถึงนั้น เทศบาลเป็นการ ปกครองท้องถิ่นรูปแบบหนึ่งที่มีความสำคัญยิ่ง เพราะเป็นการปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีจำนวนมากและมีการ กระจายตัวในพื้นที่ของประเทศอย่างกว้างขวาง

การจัดการปกครองท้องถิ่นรูปแบบเทศบาล มีวิวัฒนาการเรื่อยมาตามความเหมาะสมกับสภาพการณ์ในแต่ละช่วงเวลา ตลอดระยะเวลาแห่งการพัฒนาการปกครองท้องถิ่นยังมีปัญหาและอุปสรรคหลายประการที่ทำให้การปกครองท้องถิ่นไม่สามารถอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนในชาติอย่างเต็มที่สมดังวัตถุประสงค์ของการปกครองท้องถิ่นที่ตั้งไว้ โดยเฉพาะวัตถุประสงค์หลัก คือ “การให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครอง” การที่ประชาชนไม่กระตือรือร้นในการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครอง ประกอบกับตัวแทนของประชาชนในท้องถิ่นที่เข้าไปทำหน้าที่แทนประชาชนก็มีส่วนขัดขวางและทำลายการพัฒนาการปกครองท้องถิ่นอยู่ไม่น้อย (อิศเรศ, 2538: 5-6) ด้วยความสำคัญของการปกครองท้องถิ่นรูปแบบเทศบาลที่ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครอง มีส่วนร่วมในการบริหารและปกครองตนเองได้เป็นอย่างมาก ประกอบกับการพัฒนาทางการเมืองที่จะต้องสร้างอุดมการณ์ประชาธิปไตย ที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองในทุกชั้นตอน ทุกระดับ ตลอดจนการมีส่วนร่วมในกิจการบริหารงานของท้องถิ่น ดังนั้น การบริหารงานเทศบาลให้มีประสิทธิภาพในการดำเนินกิจการได้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการปกครองท้องถิ่น สร้างความเจริญก้าวหน้าให้แก่ท้องถิ่นมากขึ้นเพียงโดยอ้อมขึ้นอยู่กับ “การมีส่วนร่วมของประชาชน” ทั้งด้านการเมืองของเทศบาล และด้านการบริหารงานของเทศบาลเป็นสำคัญ ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญที่จะทำการศึกษาค้นคว้าการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการปกครองท้องถิ่นรูปแบบเทศบาล จังหวัดบุรีรัมย์นั้น เนื่องจากเป็นจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีการต่อสู้ทางการเมืองสูงในหลายกรณีที่น่าศึกษา เช่น กรณีเลือกนายก อบจ. กรณีเตรียมการซื้อขายเสียดิน นอกจากนั้นยังเป็นจังหวัดที่ได้รับรางวัลจังหวัดดีเด่นของกระทรวงมหาดไทย ประจำปี 2542 ด้านการรักษาความสงบเรียบร้อย จึงมีลักษณะทางสังคมสองประการที่แย้งกันอยู่จังหวัดเดียวกัน คือ ด้านหนึ่งสงบเรียบร้อยแต่ก็แฝงไว้ซึ่งการต่อสู้ทางการเมืองในทุกระดับอย่างเข้มข้น

ประสิทธิ์ สันติกัญจน์ (2542) การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับชาติ โดยเฉพาะ ซึ่งเก็บและรวบรวมข้อมูลจากเขตเมืองชั้นใน เขตเมืองชั้นกลาง และเขตเมืองชั้นนอกของกรุงเทพมหานคร ผลจากการวิจัยพบว่า เมื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่เป็นข้อมูลส่วนบุคคลกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้นปรากฏว่า เพศ สถานภาพสมรส อายุ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีนัยสำคัญ ส่วนตัวแปรภูมิปัญญาเดิม จำนวนบุคคลที่อาศัยอยู่ในครัวเรือน ไม่ปรากฏว่ามีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง สำหรับตัวแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุและผล ที่ได้นำมาเป็นหลักในการวิจัยประกอบไปด้วยตัวแปร 6 ตัวแปร ดังนี้

1. สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม
2. ความผูกพันกับองค์กร
3. ความรู้สึกในหน้าที่ความเป็นพลเมือง
4. ความรู้สึกในความไว้วางใจทางการเมือง
5. ความรู้สึกในความสามารถทางการเมือง

6. การมีส่วนร่วมทางการเมือง

ผลที่ออกมาชี้ให้เห็นว่าความผูกพันกับองค์กรมีผลกระทบในทางตรง และเป็นผลกระทบในเชิงบวกต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงสุด ส่วนความรู้สึกในหน้าที่ความเป็นพลเมือง ความรู้สึกในความไว้วางใจทางการเมือง ความรู้สึกในความสามารถทางการเมือง และสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม ต่างก็มีผลกระทบต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง รองลงมาเป็นลำดับ สำหรับสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม มีผลกระทบในเชิงลบ

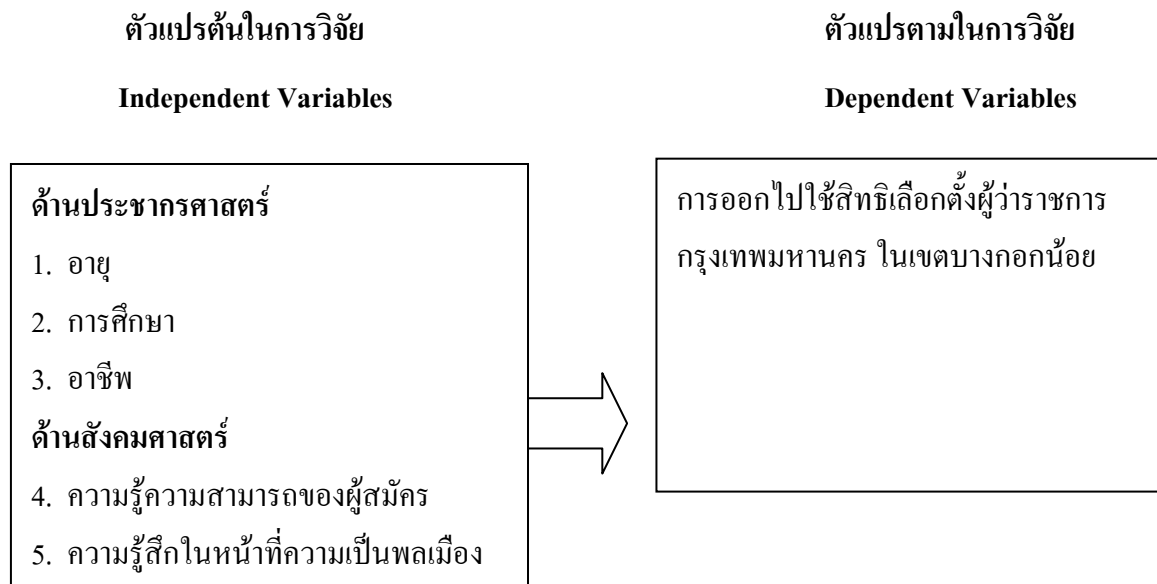
ส่วนผลกระทบในทางอ้อมที่มีต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้นปรากฏว่า ความรู้สึกในหน้าที่ความเป็นพลเมืองมีผลกระทบสูงสุด ส่วนความผูกพันกับองค์กร สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งความรู้สึกในความไว้วางใจทางการเมือง ล้วนแล้วแต่มีผลกระทบในทางอ้อม และเป็นผลกระทบในเชิงบวกทั้งสิ้น ยกเว้นแต่ความรู้สึกในความสามารถทางการเมือง ที่ไม่ได้มีผลกระทบในทางอ้อมต่อ การมีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งโดยสรุปแล้วตัวแบบความสัมพันธ์ในเชิงสาเหตุและผลที่ประกอบไปด้วยตัวแปรสาเหตุทั้งสิ้น 6 ตัวแปรนั้น มีความสามารถที่จะอธิบายความแปรผันของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

อรรถัย กักผล และ โสภารัตน์ สาธุวงศ์ (2530: 2-19) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยทางด้านอาชีพ ได้จำแนกความแตกต่างของอาชีพเป็นงานภาคราชการและงานภาคเอกชน ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ผู้ที่ทำงานเอกชนมีความทันสมัยทางการเมืองมากกว่าผู้ที่ทำงานราชการ

สุรชาติพิย์ นั่วสกุล (2541) ได้ทำการศึกษา เรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้นำท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต ผลการศึกษาพบว่า ผู้นำท้องถิ่นมีส่วนร่วมทางการเมืองในภาพรวมในระดับปานกลาง เมื่อแบ่งเป็นด้าน พบว่า มีส่วนรวมมากที่สุดในด้านการติดตามข่าวสารทางการเมือง โดยมีส่วนร่วมด้านการลงสมัครรับเลือกตั้ง น้อยที่สุด จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ผู้นำท้องถิ่นที่มีเพศ อายุ สถานภาพสมรส การศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และพื้นฐานทางการเมืองของครอบครัวแตกต่างกัน จะมีการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านความสนใจทางการเมือง การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง การดำรงตำแหน่งทางการเมือง การเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง และการติดตามข่าวสารทางการเมืองแตกต่างกัน

2.6 กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบสำรวจเชิงปริมาณโดยมุ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง รายละเอียดด้านประชากรศาสตร์, พฤติกรรมด้านสังคมศาสตร์ และระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน รวมถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน.

ภาพที่ 1: กรอบแนวคิดการวิจัย